

عالم ربّانی

(اسلامی زندگی و سیرہ عملی آیت اللہ حاج شیخ علی اکبر برہان رحمہ اللہ)

شرکت چاپ و نشر بین الملل

نام کتاب: عالم ربانی (سیری در زندگانی و سیره عملی
آیت الله حاج شیخ علی اکبر برهانی)

مؤلف: حمید سبحانی صدر

نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۳

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: واژه پرداز اندیشه

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال

مدیر هنری: اسماعیل سلطانی

ناشر: آرای: مهری ابراهیمی

راهنمای جلد: ایمان نوری نجفی

مسئول ویرایش: سرفراز شایسته

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۶۳۸-۵

انتشارات و نشر بین الملل

بازار تهران، میدان آزادی، پلاک ۲

دفتر مرکزی:

تهران، میدان استقلال، سعدی جنوبی، پلاک ۲

طبقه سوم

تلفن: ۳۳۹۲۲۹۵۹ - ۰۲۱

فکس: ۳۳۱۱۸۶-۰۲

فروشگاه مرکزی:

میدان فلسطین، ضلع شمال شرق، پلاک ۴ و ۵

تلفن: ۸۸۹۲۱۹۸۰ - ۰۲۱

شماره: ۸۸۹۰۳۸۲۱

Email: intlpub@intlpub.ir

www.intlpub.ir

سرشناسه: سبحانی، حمید - ۱۳۰۰

عنوان و نام پدید آور: عالم ربانی (سیری در زندگانی و سیره عملی آیت الله حاج شیخ

علی اکبر برهانی رحمه الله علیه) - سبحانی صدر

مشخصات نشر: تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل، ۱۳۹۳

مشخصات ظاهری: ۲۷۲ ص

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۴-۶۳۸-۵

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: برهانی، علی اکبر - ۱۲۸۳ - ۱۳۷۹

موضوع: مجتهدان و علما - ایران - سرگدشتنامه

شناسه افزوده: سازمان تبلیغات اسلامی، شرکت چاپ و نشر بین الملل

رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ ب ۴ / ۳ BP ۵۵

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۹۸

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۳۹۹۳۹

همه حقوق محفوظ است. هرگونه نسخه برداری،
اعم از زیوراکس و بازنویسی، ذخیره کامپیوتری
اقتباس کلی و جزئی (به جز اقتباس جزی در نقد و
بررسی، اقتباس در گویچه در مستند نویسی و مانند
آنها) بدون مجوز کتبی از ناشر ممنوع و از طریق
مراجع قانونی قابل پیگیری است.

فهرست

۹.....	پیشگفتار: آیت الله محمد علی جاودان
۱۱.....	پیشگفتار: آیت الله محمد علی جاودان
۱۵.....	فصل اول: جهادگر عرصه فرهنگ و تربیت
۱۷.....	سرآغاز سخن
۱۸.....	جهادگر عرصه فرهنگ و تربیت
۲۵.....	برهان که بود؟
۲۶.....	دوران تحصیل
۲۸.....	بازگشت به سرزمین ولایت، نجف اشرف
۲۹.....	در محضر عارف عظیم الشان، آیت الله قاضی رحمته الله
۳۰.....	مراتب علمی
۳۴.....	اعزام به هندوستان
۳۷.....	فصل دوم: آغاز رسالتی بزرگ
۳۸.....	آغاز رسالتی بزرگ
۳۹.....	سکونت در تهران و ساختن مسجد لرزاده
۴۲.....	انقلاب فرهنگی برای تقویت فرهنگ مسجد
۴۵.....	ایجاد حوزه علوم دینی در کنار مسجد
۴۶.....	اهتمام بر مشارکت مردم در ساخت مسجد لرزاده

- مسجد لرزاده پایگاه ترویج اسلام راستین..... ۴۷
- برنامه‌های مذهبی مسجد..... ۴۸
- شیوه‌های مدیریتی آیت‌الله برهان^{علیه السلام} در مدیریت مسجد..... ۵۷
- فصل سوم: تعلیم و تربیت و مدیریت فرهنگی**..... ۶۱
- مدرسه علمیّه مسجد لرزاده..... ۶۳
- اولین دیدار؛ وقف برای خدا..... ۶۴
- اشتغال به درس، از اذان صبح تا مغرب..... ۶۷
- بذب بذب به آن به وادی طلبگی و حمایت از ایشان..... ۶۸
- خاکستری و شنبلیله روزها..... ۶۹
- عمامه گذاشتن و غریب..... ۶۹
- از سربازخانه‌های سلووی مدرسه لرزاده..... ۷۰
- روش‌های آموزشی و تربیتی آیت‌الله^{علیه السلام} در باره طلاب..... ۷۲
- شاگردان آیت‌الله برهان..... ۹۲
- تأسیس مدرسه علمیّه برهانیه در آسان حضرت عبدالعظیم^{علیه السلام}..... ۹۷
- استادان مدرسه علمیّه برهانیه..... ۱۰۵
- تأسیس دبستان و دبیرستان برهانیه..... ۱۰۵
- سرود مذهبی دبستان برهانیه..... ۱۱۰
- راه‌اندازی هیئت‌های نوباوگان و بزرگسالان..... ۱۱۲
- برپایی مجالس جشن و عزاداری ائمه معصومین^{علیهم السلام}..... ۱۱۲
- اقامه نماز عید فطر..... ۱۲۳
- تربیت و سازندگی برای همه مردم..... ۱۲۵
- رسیدگی به فقرا و نیازمندان..... ۱۳۱

۱۳۵.....	مهمان‌نوازی و مردم‌داری
۱۴۰.....	در مدح آیت‌الله برهان رحمته
۱۴۱.....	ارتباط با مراجع تقلید و تکریم مقام مرجعیت
۱۴۴.....	اختلاف در مرجعیت آیت‌الله بروجردی
۱۴۹.....	فصل چهارم: آیت‌الله برهان رحمته و جریان‌های سیاسی
۱۵۱.....	کاری با فدائیان اسلام
۱۷۳.....	اولی‌صنعتی حضرت حسنه
۱۷۵.....	فصل پنجم: آیت‌الله حاج شیخ علی‌اکبر برهان رحمته
۱۷۷.....	والده محترم آیت‌الله برهان
۱۸۷.....	فصل ششم: حالات معنوی و اوصاف اخلاقی آیت‌الله برهان رحمته
۱۸۹.....	حالات معنوی و اوصاف اخلاقی آیت‌الله برهان رحمته
۲۰۸.....	برترین آرزوهای آیت‌الله برهان رحمته
۲۰۸.....	دیدار با امام‌زمان (عج)
۲۰۹.....	بازسازی قبور ائمه بقیع علیهم‌السلام
۲۱۰.....	دفن‌نشدن در خاک ری
۲۱۱.....	فصل هفتم: آثار مکتوب آیت‌الله برهان
۲۱۲.....	آثار مکتوب آیت‌الله برهان
.....	فصل هشتم: آخرین برگ از دفتر زندگی
.....	شدت یافتن بیماری‌ها
۲۳۲.....	بازگشت یاد و خاطره‌ای از برهان
۲۳۳.....	استقبال از یادگار برهان رحمته
۲۳۴.....	سوگواری در اندوه فقدان برهان رحمته

۲۳۵.....	مجالس ترحیم.....
۲۳۹.....	قصایدی در رثای آیت الله حاج شیخ علی اکبر برهان رحمته الله
۲۴۱.....	تصاویر.....
۲۶۷.....	فهرست منابع.....

www.ketab.ir

مقدمه آیت الله محمد علی جاودان حفظه الله تعالی

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله رب العالمين، و الصلوة و السلام على خير خلقه
محمد و آله الأطهارين الأئمة ستمائة بقية الله في العالمين و اللعنة على أعدائهم و

سنة الله بهم أجمعين

این بنده شاگرد کوچکی از شاگردان مرحوم آیت الله مجتهدی است، و ایشان نیز مفتخر به شاگردی مرحوم آیت الله برهان رضوان الله علیهما بوده‌اند. آنچه در این کتاب - که در برابر دیدگان فرزندان گرامی است - می‌آید، شرح احوالی است هرچند نه در خور، از آن بزرگوار، که امروز در پس دیوارهای بلند زمانه تا اندازه‌ای مخفی شده است.

ایشان مردی زحمت علم کشیده، و برخوردار تا حد فقاہت و جهاد بود، و اجازه‌های متعدد اجتهاد و نوشته‌های فقهی ایشان، گواه صادقی است بر این حقیقت؛ و از این مهم‌تر آنکه در عمل جدی و استوار بود، و نه سستی می‌ورزید. و نه خستگی داشت، و به آنچه که می‌گفت، هم معتقد بود و هم عمل می‌کرد. از دنیا و مظاهر آن پرهیزگار بود و سادگی بر همه زندگی‌اش حکومت داشت. لباسش ساده بود، غذایش ساده بود، و بالاخره خانه‌اش در نهایت

بی‌تکلفی و سادگی بود. از آن روز که ما از ایشان خبر داریم، و از آن روز که مردم ایشان را می‌دیدند، پیوسته به تقوا و زهد عمل کرده بود. بنابراین در اخلاق برای شاگردان خود یعنی کسانی که با او معاشرت دائم داشتند، می‌توانست یک نمونه و الگوی ممتاز باشد. بلکه بالاتر، سرمشق روشن و اسوه حسنه‌ای برای علمای عصر خویش قرار گیرد.

از همه اینها گذشته، او تربیت شده مربیان بزرگی چون شیخ مرتضی طالقانی و سید علی آقای قاضی رضوان الله علیهما بود و بنابراین می‌توانست خود را بزرگی باشد؛ و آیا نشانه‌ای بهتر از اینکه در شهر ما علمای پرهیزگار و مربیان بزرگ و هستند که شاگرد و تربیت شده ایشان بودند. مرحوم آیت‌الله خوشوقت آقا الله عبادت‌پرور رضوان الله علیهما از این کسان بودند. آیت‌الله باقری کنی حنفی الله عالی، آیت‌الله مهدوی کنی سلمه الله و عافاه از بزرگان تربیت شده ایشان است و اسوه این عالمان پرهیزگار می‌تواند تا اندازه‌ای رفتار و اخلاق آن مرد بزرگ را نشان دهد.

از این جهات گذشته، ایشان مدتی در جنبه اجتماعی، فرهنگی و سیاسی بود، و اینها جنبه‌هایی هستند که با زندگی شدید در دنیا و سیر و سلوک - که ایشان بدان پایبند بود - جمع نمی‌شود و نگه‌مردانی را طلب می‌کند که با صدری واسع، این ابعاد را جمع نمایند. این اندک و ناچیز که به قلم آمد، تنها نقطه‌ای بود از بسیار که به آن را تمامی این کتاب هم نمی‌تواند بازگوید. در واقع،

یک دهان خواهم به پهنای فلک تا بگویم وصف آن رشک‌ملک

محمد علی جاودان

رمضان المبارک ۱۴۳۵

پیش گفتار

عالمان ربّانی اندیشمندانی که تربیت‌شدگان مکتب اهل بیت (علیهم‌السلام) اند. آنان که حقیقتاً مسداق ربّو الألباب اند و قرآن کریم در وصفشان می‌فرماید: «إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِأُولِي الْأَلْبَابِ؛ الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ فِيمَا وَفَعَلُوا عَلَىٰ جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ إِلَّا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ»^۱ آری؛ آنان که اهل ذکراند و فکر؛ دائماً در تمام احوالشان خدا را جستجو کرده و او را یاد می‌کنند؛ نه تنها اهل ذکر و عبادت و پروردگارانند، بلکه اندیشیدن و تفکر در حقایق هستی، از اصلی‌ترین شاخصه‌های شخصیتی ایشان است.

و در یک کلام، آنان‌اند عالمان ربّانی، که علم و عمل را به هم آمیخته‌اند و با این دو بال تا بلندای قله‌های کمال انسانی اوج گرفته‌اند. اینان به حقیقت حُجج اسلام‌اند که رفتار و گفتارشان، برهان روشن و تجسّم دین الهی است. اینان‌اند که در اثر عمل به فرامین الهی و پیمودن

۱. آل عمران/ ۱۹۰ و ۱۹۱

طریق بندگی، نهال وجودشان به ثمر رسیده، و این مسافران به مقصد رسیده‌ی
طریق اهل بیت علیهم‌السلام، الگوهایی نیکو برای تمامی کسانی هستند که می‌خواهند
سبک و روشی پسندیده و متعالی برای زندگانی خویش برگزینند.

چندی پیش در صدد برآمدیم تا مجموعه‌ای در تبیین شخصیت و شیوه
های تربیتی و مدیریتی عالم وارسته مرحوم آیت‌الله حاج شیخ احمد مجتهدی
تهرانی گردآوریم. پس از انجام چندین مصاحبه با شاگردان برومند معظم
له نسبت به آن رسید تا به جمع‌آوری اطلاعاتی درباره برترین اساتید ایشان
پرداختن و فصلی را به آن اختصاص دهیم.

بر آنست که این استاد بزرگوار مرحوم حاج شیخ احمد مجتهدی که نقش
تأثیرگذار و شکست‌ناپذیری شخصیت ایشان داشت، مرحوم حاج شیخ علی اکبر
برهان رحمته‌الله بوده است. متأسفانه اطلاعات چندانی جز همان اندک توصیفات
و خاطرات بیان شدنی از این شاگرد برومند در دست نبود، اقدام به انجام
مصاحبه‌هایی با شاگردان و برادران آن عالم ربّانی و مربّی عالی‌قدر نمودیم.
با اینکه در ابتدای راه، اطلاعات چندانی درباره خود ایشان و همچنین
بازماندگان و شاگردانشان نداشتیم، اما دست تقدیر ما را به آنجا کشاند که
با تعداد نزدیک به سی نفر از تربیت یافتگان مکتب آیت‌الله حاج شیخ علی
اکبر برهان رحمته‌الله و بازماندگان بیت آن معلم کم نظیر آشنا شدیم و طی گفتگوها
و مصاحبه‌های متعدد، به مطالبی ارزشمند درباره شخصیت و آیت‌الله
برهان رحمته‌الله و شیوه‌های تربیتی و مدیریتی ایشان که حقیقتاً الگو و راستین
برای تمامی عالمان دین‌پرور و مجاهدان راه خدا در عرصه فرهنگ و تربیت
اسلامی می‌باشد دست یافتیم.

با وجود آنکه پژوهش پیرامون زندگانی مرحوم آیت‌الله مجتهدی رحمته‌الله در

میانه‌های راه خود قرار داشت، اما شرح زندگانی آیت الله برهان^۱ به اتمام رسید و به صورت اثری مستقل، آماده عرضه به عموم علاقه‌مندان به ویژه مبلغین گرانقدر گردید.

نگارنده با همه بضاعت ناچیز خویش، خود بر این باور است که این شرح حال، جز با عنایت روح بلند آن استاد و شاگرد عالی‌قدرش گردآوری نشد؛ و در استان عزیز می که در مسیر این پژوهش ما را همراهی می‌کردند، خود بدین امر اقبال به خوبی نمود. مجموعه که محتویات این تذکره از سینه‌های تربیت یافتگان آن معلم بزرگوار استخراج گردیده و پس از پنجاه سال، اولین مرتبه ای است که مجموعه ای کامل پیرامون شرح زندگانی و شیوه‌های تربیتی و مدیریتی آیت الله حاج شیخ علی‌اکبر برهان^۲ گردآوری و تنظیم می‌شود.^۳

شیوه‌های گوناگونی برای نگارش این شرح حال در نظر آمد؛ اما از آنجا که محتویات آن دربردارنده گزارشاتی از بخش‌های فرهنگی، اجتماعی، و سیاسی دوران انتقال قدرت از پهلوی اول به پهلوی دوم بود، بهتر آن دیدیم که تا آنجا که ممکن است از قلم فرسایی خودداری کرده و تنها با تألیف و تنظیم متن مصاحبه‌ها، گزارشاتی توصیفی از ویژگی‌های آن سیم‌بانی، و فضای دینی و اجتماعی آن دوران، با صبغه‌ی تاریخی، در اختیار علاقه‌مندان محترم قرار دهیم تا بتوانند به عنوان روایتی مستند در خدمت پژوهشگران قرار گیرد.

تقارن چاپ و نشر این اثر را با نامگذاری سال ۱۳۹۳ به سال «اثر» فرهنگ در سایه عزم ملی و مدیریت جهادی^۴ به فال نیک می‌گیریم. چرا

۱. ناگفته نماند که در همان سالهای پس از وفات آیت الله برهان^۱، چندین شرح حال مختصر توسط مرحوم حاج شیخ محمد رازی که از دوستان و همراهان آن مرحوم بوده‌است، به صورت مستقل مانند «برهان ما»، و یا در میان آثار ارزشمندی همچون «آثار الحجه» و «گنجینه دانشمندان» به رشته تحریر درآمده است، که در این نوشتار از آنها بهره‌مند گردیدیم.

خوانندگان محترم، پس از مطالعه این اثر به وضوح خواهند دید که سراسر زندگانی آیت‌الله برهان^(ره) تلاشی بی وقفه در عرصه فرهنگ و تربیت بوده و شیوه‌های مدیریتی ایشان، الحق مدیریتی جهادی در عرصه تربیت و تبلیغ دینی بوده است.

لازم به ذکر است که در تمامی مراحل مصاحبه‌ها و همچنین نگارش این اثر، از راهنمایی‌های حضرت استاد آیت‌الله حاج شیخ محمد علی جاودان حفظه الله و همچنین همراهی فرزند برومند آیت الله برهان، جناب حجت‌الاسلام حاج شیخ علی برهان بهره‌مند بودیم، و اجر عظیم این راهنمایی و همراهی را از خداوند تعالی برای این بزرگواران خواستاریم.

در پایان لازم می‌دانم از همکاری مؤسسه «ایمان ماندگار» در تمامی مراحل مصاحبه، تدوین و آماده سازی، و همچنین اهتمام «شرکت چاپ و نشر بین‌الملل» در چاپ و نشر این اثر کمال تشکر را بنمایم.

حمید سبحانی صدر

رجب المرجب ۱۴۳۵

اردیبهشت ۱۳۹۳